

Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
Факультет історії та міжнародних відносин
Кафедра Античності, Середньовіччя та історії України домодерної доби

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ННІХЕ

проф. Василь ЛЕНДЕСЛ

«27» вересня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія та культура України

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень
Галузь знань	10 Природничі науки
Спеціальність	101 Екологія
Освітня програма	Екологія та охорона навколишнього середовища
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

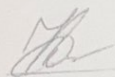
Ужгород 2023 р.

Робоча програма з дисципліни «Історія та культура України» для студентів 1 курсу, навчально-наукового інституту хімії та екології. Спеціальність: 014.06 Середня освіта. Хімія; 101 Екологія; 102 Хімія

Розробник: Світлик Неля Михайлівна, доцент кафедри Античності, Середньовіччя та історії України домодерної доби, кандидат історичних наук

Робоча програма навчальної дисципліни розглянута та затверджена на засіданні кафедри Античності, Середньовіччя та історії України домодерної доби

Протокол від «30 травня» 2023 року, № 10

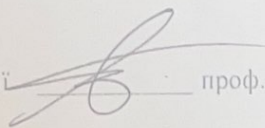

(підпис)

Завідувач кафедри

(доц. Ліхтей І.М.)

Схвалено науково-методичною комісією ННІХЕ
Протокол №10 від «26 червня» 2023 року

Голова науково-методичної комісії

проф. Михайло СЛИВКА

© Світлик Н.М., 2023 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2023 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки: перший	
Загальна кількість годин – 90		
Кількість модулів – 2	Семестр:	
	перший	--
Тижневих годин для денної форми навчання: Аудиторних – 2,4 Самостійної роботи студента – 2,6	Лекції	
	24 год.	-
	Практичні	
	20 год.	-
Вид підсумкового контролю - залік	Самостійна робота	
	46 год.	
Форма підсумкового контролю - усна		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: Основна навчальна і виховна мета дисципліни полягає у створенні умов для свідомої орієнтації молодого людини у сучасному світі, суспільстві, формування у неї відповідної активної соціальної та громадської позицій, підвищенні рівня духовної культури, культури спілкування і діяльності для сприяння їх соціалізації, активному включенню в соціально-політичне та економічне життя суспільства, підготовці до майбутньої професійної діяльності.

Завдання:

- формування історичних знань, розвиток історичного мислення, яке передбачає загальне розуміння історичного процесу в його різноманітності й суперечності, застосування історичних знань і набутих умінь;
- ознайомити студентів з основними історичними періодами становлення феномену української культури, закономірностями її функціонування і розвитку, формування у студентів поглибленого розуміння фундаментальних понять і категорій української культури, оволодіння сучасними методами культурологічного аналізу, розуміння тенденцій сучасних соціокультурних трансформацій в українській культурі.
- виховання у студентів особистісних рис громадянина України, загальнолюдських духовних ціннісних орієнтацій, сприйняття ідей гуманізму та демократизму, патріотизму та взаєморозуміння між народами на основі усвідомлення досвіду історії.
- підготовка до свідомої активної участі в суспільному житті Української держави, усвідомлення її ролі та місця в Європі і світі формування співвідповідальності за долю України, Європи та світу.
- Показати роль і місце даної навчальної дисципліни у формуванні майбутнього фахівця за відповідним напрямком підготовки, її значення у формуванні цілісної системи знань фахівця. Висвітлити знання і вміння студентів по закінченню вивчення дисципліни показати кроки наближення освіти щодо вимог Болонського процесу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни **студент повинен знати і вміти:**

- Давати стислу характеристику історичним діячам, пам'яткам культури, розкривати їх значення та місце в історичному процесі.
- Аналізувати і узагальнювати історичні явища та події, визначати їх суть, причини, значення.
- Встановлювати причинно-наслідкові зв'язки при аналізі та оцінюванні історичних фактів і подій, визначати головне і другорядне, об'єктивне і суб'єктивне, давати визначення історичним поняттям.
- Самостійно опрацьовувати історичні документи, наукову, науково-популярну і довідкову літературу.
- Розкривати на основі історичних фактів особливості історії різних регіонів України, їх специфіку та найхарактерніші риси.
- Оцінювати події та діяльність людей в історичному процесі з позиції загальнолюдських цінностей.
- Користуватися науковою термінологією.
- Аналізувати головні етапи розвитку, закономірності функціонування та становлення української культури;
- Ідентифікувати явища культури за їх історичною значущістю, національною приналежністю та художньою вартістю;
- Аналізувати основні тенденції розвитку культури в їх історичній ретроспективі й перспективі;
- Характеризувати, вміти пояснити та наводити приклади кращих здобутків та пам'яток культури України;
- Розглядати суспільні явища в розвитку і конкретно-історичних умовах.
- Визначати роль людського чинника в історії та культурі, давати різнобічну характеристику історичним особам, розкривати внутрішні мотиви їхніх дій.

- Порівнювати, пояснювати, аналізувати, узагальнювати і критично оцінювати історичні факти та діяльність осіб, спираючись на здобуті знання, на основі альтернативних поглядів на проблеми.
- Працювати з усіма доступними джерелами знань, самостійно добувати історичну інформацію.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни «Історія та культура України» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетентності:

ЗК 3. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК 7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 10. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 12. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові компетентності:

ФК 16. Здатність до критичного осмислення основних теорій, методів та принципів природничих наук.

ФК 26. Здатність до опанування міжнародного та вітчизняного досвіду вирішення регіональних та транскордонних екологічних проблем.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вивчення навчальної дисципліни «Історія та культура України» не потребує попереднього опанування навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП).

Для засвоєння дисципліни студенти мають знати визначальні тенденції світової історії та історії України, категорії логіки, філософської науки, соціології та політології, культурології та теорії держави і права. Таким чином «Історія та культура України» тісно пов'язана з іншими суспільно-гуманітарними дисциплінами, передусім з «Історією України», «Філософією» (тема: «Українська філософія»), «Україною в Європі та світі», «Культурологією».

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньо-професійної програми «Екологія та охорона навколишнього середовища» першого (бакалаврського) рівня, вивчення навчальної дисципліни «Історія та культура України» повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Уміти проводити пошук інформації з використанням відповідних джерел для прийняття обґрунтованих рішень.	ПРН 8.
Уміти формувати ефективні комунікаційні стратегії з метою донесення ідей, проблем, рішень та власного досвіду в сфері екології.	ПРН 13
Уміти доносити результати діяльності до професійної аудиторії та широкого загалу, робити презентації та повідомлення.	ПРН 14
Уміти пояснювати соціальні, економічні та політичні наслідки впровадження екологічних проектів.	ПРН 15
Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	ПРН 24

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни **«Історія та культура України»**:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Уміти висловлювати й обґрунтовувати власну позицію з питань, пов'язаних з розвитком історії та культури України. Організація дискусій, виступів на семінарах тощо	ПРН 8.
Формування навичок командної роботи при представленні презентаційних та самостійних проектів	ПРН 13
Аналіз історичного матеріалу в інтернет ресурсах. Набуття умінь розрізняти факти й інтерпретації у працях теоретиків історії та культури України.	ПРН 14
Розуміння правового контексту історичних подій. Демонстрація формування правової культури українців в історичному контексті.	ПРН 15
Аналіз формування загальнолюдських та національних цінностей українського суспільства.	ПРН 24

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Концепція організації навчального процесу в Ужгородському національному університеті розроблена на основі «Тимчасового положення МОН України про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців». Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації навчального процесу за кредитно-модульною системою здійснюється шляхом поточного, модульного (проміжного), підсумкового (семестрового) контролю. Накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання студентів за усі види аудиторної та позааудиторної освітньої діяльності (поточний, модульний, підсумковий контроль); модульні контрольні роботи, тестування, оцінювання самостійної роботи, виконання практичних та дослідницьких завдань; колоквиуми по рівню засвоєння необхідного мінімуму фахової літератури; складання звітів про практику; поточні заліки, екзамени,

атестаційний комплексний екзамєн, підготовка й захист кваліфікаційної дипломної роботи.

Оцінювання знань здобувачів вищої освіти відбувається згідно з Положенням про організацію освітнього процесу в Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет»

<https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/5951>

із Змінами до Положення про організацію освітнього процесу в Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет»

<https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/11062>,

Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсoвих) екзамєнів і заліків в Ужгородському національному університеті

<https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/5952>,

Перезарахування кредитів відбувається на основі Положення про визнання (перезарахування) кредитів ЄКТС для учасників програм академічної мобільності у Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет»

<https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/20131>.

Поточний контроль

Поточний контроль – це оцінювання знань студента під час семінарських занять, самостійної роботи та активності студента на занятті.

Поточний контроль рівня засвоєння навчального матеріалу дисципліни оцінюється за п'ятибальною шкалою. У кінці семестру виводиться середнє арифметичне усіх одержаних оцінок за відповіді та модуль. Одержаний результат переводиться у бали.

Якщо студент жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль 0 балів.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- Виступ з основного питання.
- Усна наукова доповідь.
- Доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ.
- Участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття.
- Аналіз джерельної і монографічної літератури.
- Письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи тощо).

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи академічної групи. Позитивна оцінка поточної успішності студента за відсутності пропущених і невідпрацьованих семінарських занять, позитивні оцінки за модульні роботи є підставою допуску до підсумкової форми контролю – заліку.

Модульний (проміжний) контроль

Модульний контроль (МК) проводиться два рази за семестр, відповідно до графіка навчального процесу.

Контрольні заходи модульного контролю з навчальної дисципліни проводяться під час семінарських занять в академічній групі відповідно до розкладу занять.

Контрольні заходи модульного контролю проводяться у комбінованій формі: у вигляді тестування та письмових контрольних робіт. Вид контрольного заходу та методика урахування складових модульного контролю при визначенні оцінки за МК розробляється викладачам і затверджується кафедрою.

До контрольного заходу відповідного модульного контролю студент допускається незалежно від результатів поточного контролю. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити індивідуальні завдання, реферати, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи. Студент, який з

поважної причини не зміг з'явитися на модульний контроль за дозволом декана може скласти пропущений модульний контроль з предмету.

Методика поточного контролю знань студентів з навчальної дисципліни «Історія та культура України» включає проведення двох контрольних робіт та підсумкового контролю у змі іспиту.

Модульна контрольна робота передбачає варіанти завдань з переліку теоретичних завдань та тестових завдань. Кожен варіант складається викладачем вибірково. Максимальна кількість отриманих студентом балів може налічувати 40 балів.

Підсумковий (семестровий) контроль

Система не передбачає обов'язкового семестрового екзамену для всіх студентів. Протягом навчального семестру студенти складають два модульні контролі під час тижнів, вільних від аудиторних занять, їх знання оцінюються у 100-бальній шкалі.

Студенти, які за результатами модульних контролів здобули з навчальної дисципліни не менше від встановленої мінімальної кількості балів, атестуються із виставленням їм державної семестрової оцінки («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») відповідно до шкали переведення. Студенти, які атестовані з оцінкою «незадовільно» зобов'язані складати семестрові екзамени. Семестрові екзамени можуть також складати студенти, які бажають покращити оцінку, отриману за результатами модульних контролів. Оцінювання знань на екзаменах здійснюється у 100-бальній шкалі.

Розподіл балів, які отримують студенти:

Схема системи оцінки знань студентів з курсу «Історія та культура України»:
Згідно «Тимчасового положення УжНУ про оцінювання успішності студентів відповідно до вимог кредитно-модульної системи» від 15 лютого 2007 р. оцінювання здійснюється за наступною шкалою.

Змістові модулі з дисципліни Історія та культура України оцінюються наступним чином:

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2		Модуль ...	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	5	40	5	40		
Реферат	2	20	2	20		
Модульна контрольна робота	1	40	1	40		
Разом		100		100		100

Інформація про підсумкову успішність студентів з навчальної дисципліни подається викладачем в деканат. Кількість балів, яку набрав студент з курсу «Історія та культура України», визначається як середнє арифметичне кількості балів з відповідних модулів дисципліни. Загальна кількість балів складає 100%. Переведення кількості набраних балів в оцінку здійснюється згідно схеми:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 - 100	A	відмінно	Зараховано
82 - 89	B	Добре	
74 - 81	C		
64 - 73	D	задовільно	
60 - 63	E		
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Перезарахування результатів навчання, здобутих у неформальній освіті

Відповідно до чинного законодавства України та Положення про порядок визнання в ДВНЗ «Ужгородський національний університет» результатів навчання, здобутих у неформальній освіті (від 03 березня 2020 р., <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/22966>) здобувачі вищої освіти мають право на визнання результатів навчання, здобутих у неформальній освіті. Визнання таких результатів можливо тільки для навчальних дисциплін, які починають викладатися із другого семестру.

Визнання результатів навчання, здобутих у неформальній освіті, можливо якщо такі відповідають вимогам освітньої програми щодо формування запланованих компетентностей. Загалом за період навчання результати навчання в неформальній освіті можуть бути зараховані в обсязі не більше 10% загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених освітньою програмою.

Види неформальної освіти, результати яких можуть бути перезараховані: тематичні удосконалення, вебінари, курси, стажування, практики, тренінги, майстер-класи (воркшопи), організовані на платформах «Prometheus», «Coursera», закладів вищої освіти та офіційних провайдерів БПР, визнаних МОЗ України, участь у наукових форумах та конференціях, публікації у фахових наукових виданнях та виданнях, включених до наукометричних баз «Scopus» та «Web of Science». Тематика вказаних заходів та активності повинна відповідати змісту робочої програми (тематичні плани лекцій та практичних/семінарських занять).

Процедура визнання результатів навчання, здобутих у неформальній освіті проводиться комісійно. Для цього здобувач вищої освіти не пізніше 30 календарних днів до завершення семестру (в якому вивчається навчальна дисципліна, щодо якої бажає провести перезарахування результатів навчання) подає до деканату факультету відповідну заяву та документи, які підтверджують факт отримання неформальної освіти (сертифікат,

посвідчення, свідоцтво, освітні програми тощо). Відповідно до отриманої заяви деканат утворює предметну комісію у складі гаранта освітньої програми, завідувача відповідної профільної кафедри та науково-педагогічних працівників, які викладають відповідну навчальну дисципліну. Комісія формує висновок щодо обсягів кредитів ЄКТС, можливих для перезарахування та надає його керівництву факультету та на профільну кафедру, відповідно до Положення про порядок визнання в ДВНЗ «Ужгородський національний університет» результатів навчання.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота проводиться два рази за навчальний семестр, згідно розкладу модульного контролю на факультеті. Контрольна проводиться письмово. Варіант завдань контрольної містить два види завдань: тестові і питання описового характеру. Оцінювання різних блоків завдань проводиться окремо. Тестові завдання мають різний рівень складності і оцінюються згідно правильної відповіді. Питання описового характеру покликані визначити загальний рівень студента, його обізнаність з історичних питань і оцінюються згідно повноти відповіді на отримане питання. Максимум балів, які можна отримати за одну контрольну роботу - 40 балів.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1.

Давня і середньовічна історія та культура України

ТЕМА 1. Найдавніші цивілізації на території України.

Поява і розселення людей на території України. Найдавніші землероби та скотарі на території України. Трипільська культура. Скіфи - розселення та заняття. Розквіт скіфської держави. Сармати. Античні міста-колонії в Північному Причорномор'ї. Давні слов'яни - розселення, заняття. Писемні джерела. Суспільне життя. Слов'яни під час Великого переселення народів. Зародження сучасних східно-слов'янських народів. Джерела формування української культури як своєрідний синтез автохтонних і зовнішніх культурних взаємовпливів. Контакти з культурами народів Середземномор'я, Близького Сходу й Індії. Вплив античної культури.

Найважливіші ознаки археологічних культур на території України I тис. н.е.: зарубинецької, зрубівської, вельборської, черняхівської, київської, райковецької та інших, що хронологічно передували культурі доби Київської Русі. Мова і менталітет народу, релігійні вірування, звичаї й обряди, побут – вагомні елементи української духовної культури.

ТЕМА 2. Виникнення та розквіт Київської Русі. Галицько-Волинське князівство.

Східнослов'янські племена - предки українців - напередодні утворення держави. Розселення. Формування апарату влади. Державотворчі процеси в Середньому Подніпров'ї. Духовне життя. Утвердження династії Рюриковичів. Походження назви Русь. Норманська теорія. Перші Київські князі. Походи на Візантію. Київська держава за князювання Ольги та Святослава, В.Великого, Ярослава Мудрого, В.Мономаха. Внутрішньополітичні реформи. Формування державної території. Зовнішньополітична діяльність. Міжусобна боротьба. Боротьба з кочовиками. Запровадження християнства у Київській Русі, його вплив на духовну культуру. Взаємозв'язок давньоруської культури з культурою Візантії. Розвиток писемності й освіти,

утвердження церковнослов'янської мови як літературної мови Київської Русі. Пам'ятки оригінальної літератури Київської Русі. Основні ідеї праці «Слово про закон і благодать» митрополита Іларіона, «Повісті временних літ» Нестора, «Слова о полку Ігоревім». «Ізборник» Святослава як перший бібліографічний довідник на Русі. Житійна література. Києво-Печерський патерик.

Прикладний характер розвитку наукових знань. Система освіти в Київській Русі. Державні, кафедральні та монастирські школи. Система приватного навчання. Гуманістичні ідеї усної народної творчості. Юридична система Київської Русі. «Руська правда» як пам'ятка давньоруського звичаєвого права. Архітектура й образотворче мистецтво Київської Русі. Мозаїки та фрески. Іконопис. Особливості давньоруського малярства. Ювелірне мистецтво. Музика. Історичне значення культури Київської Русі.

Галицько-Волинська держава - правонаступниця Київської держави. Причини політичної (феодальної) роздробленості, її сутність та наслідки. Політичний і економічний розвиток Київського, Переяславського, Чернігово-Сіверського, Волинського, Галицького та інших князівств - середини XII - першої половини XIII ст. Утворення Галицько-Волинського князівства - 1199 р. Роман Мстиславич. Данило Романович. Галицько-Волинська Русь як культурна спадкоємниця культури Київської Русі. Духовна культура. Архітектура. Іконописні традиції. Мініатюри. Декоративне й ужиткове мистецтво. Галицько-Волинський літопис як історична та літературна пам'ятка.

ТЕМА 3. Українські землі в умовах іноземної колонізації (друга половина XIV - XVI ст.).

Боротьба Польщі, Угорщини та Литви за землі Галицько-Волинської держави. Польська експансія на українські землі. Вхідження Волині, Чернігово-Сіверщини, Поділля до складу Литовської держави. Характер Литовсько-Руської держави. Кревська унія. Остаточне захоплення Польщею Галичини. Українські землі під владою Литви та Польщі наприкінці XIV - в першій половині XVI ст. Україна за великого князя Вітовта. Повстання литовсько-руської знаті на чолі з князем Свидригайлом проти Польщі. Ліквідація автономії Київського і Волинського удільних князівств. Закарпаття в складі Угорщини. Буковина в складі Молдавського князівства. Московсько-литовські війни. Завоювання Московською державою чернігово-сіверських земель. Кримське ханство у XIV-XVI ст. Соціальний устрій та господарське життя в Україні в другій половині XIV - перша половина XVI ст. Соціальна піраміда. Національні і соціальні рухи. Розвиток сільського господарства, ремесла, торгівлі. Міста. Магдебурзьке право. Культурне й церковне життя. Розвиток української мови. Усна народна творчість. Освіта. Ю.Дрогобич. Початок українського книгодрукування. III. Фіюль. Літописання. Архітектура. Живопис. Становище православної віри. Проблема татарської загрози як одна з детермінант формування української культури даного періоду. Польські впливи на розвиток соціокультурної ситуації на Україні.

Інтерпретація феномену ренесансу в українській культурі. Специфіка поєднання ренесансних італійських та реформаційних впливів в українській культурі. Релігійний чинник в еволюції української культури. Унійні тенденції в середовищі українського духовенства та магнатів. Відродження в українській архітектурі. Галицька та волинська архітектурно-будівельні школи. Типи оборонних споруд. «Золотий вік» львівського архітектурного Ренесансу.

Український іконопис доби Ренесансу. Розвиток української музичної культури. Усна народна творчість: календарні, сімейно-обрядові та побутові пісні. Танцювальні жанри інструментальної музики. Виникнення історичних пісень та дум. Виникнення нових жанрів світської музики: канти. Розвиток театрального мистецтва. Ляльковий театр, скоморохи. Виникнення шкільного театру.

ТЕМА 4. Перші сто літ козащини

Політичне становище українських земель у середині XVI ст. Збереження українською шляхтою державотворчих процесів. Князь В.К.Острозький. Виникнення українського козацтва. Утворення реєстрового козацтва. Господарська діяльність. Поява перших Січей. Д.Вишневецький. Утворення козацької держави - Запорізької Січі. Наростання національно-визвольної боротьби. Повстання 1591-1596 рр. під проводом К.Косинського та С.Наливайка. Українське козацтво у першій чверті ХУІІ ст. Гетьман П.Конашевич-Сагайдачний, його політична, військова та просвітницька діяльність. Участь українського козацтва в Хотинській війні. Золота доба морських походів. Козацькі повстання 20-30-х рр. ХУІІІ ст. Соціально-економічне та політичне становище України 20-30-х рр. ХУІІІ ст. Польсько-козацький збройний конфлікт 1625 р. 1630 р. - повстання під проводом Т.Федоровича (Трясила); 1635 р. - під проводом І.Сулими.

ТЕМА 5. Козацька революція (1648-1657) під проводом Б.Хмельницького. Відродження української держави.

Передумови і початок, причини, характер, рушійні сили козацької революції. Перші успіхи - битва під Жовтими Водами, Корсунем. Розгортання козацької війни в 1648-1649 рр. - Битва під Пилявцями, похід в Галичину. Зборівський мир. Утворення Української козацької держави. Зовнішня політика Гетьманщини. Зміни в соціально-економічному житті. Бойові дії в 1650-1653 рр. Битва під Берестечком. Білоцерківський мирний договір. Батозька битва. Молдавські походи. Битва під Жванцем. Українсько-російський договір 1654 р. Воєнні дії проти Польщі 1654-1655 рр. Віленське російсько-польське перемир'я 1656 р. Продовження військових дій в 1656-1657 рр. Смерть Богдана Хмельницького. Б.Хмельницький - політик, державний діяч, дипломат, полководець.

ТЕМА 6. Українські землі наприкінці ХVІІ - ХVІІІ ст.

Українські землі в роки правління І.Виговського. Зовнішня і внутрішня політика. Гадяцька угода. Конотопська битва. Гетьман Ю.Хмельницький. Переяславський договір 1659 р. Чуднівська компанія. Слободищенські угоди. Боротьба за владу на Лівобережжі. Гетьмани П.Тетеря, І.Брюховецький. Андрусівське перемир'я 1667 р. Правобережна та Лівобережна Україна в 60-80-х рр. П.Дорошенко, його боротьба за об'єднання двох частин України. Гетьман Д.Многогрішний. Гетьман Лівобережжя І.Самойлович, його внутрішня і зовнішня політика. Боротьба за гетьманство між П.Дорошенком, П. Суховієм, М.Ханенком. Похід султанського війська на Україну. Чигиринські походи. Бахчисарайський мир. „Вічний мир - 1686 р."

Гетьман І.Мазепа. Зовнішня і внутрішня політика. Другий Кримський похід. Відродження козацького устрою на Правобережній Україні. С.Палій. Національно-визвольне повстання 1702-1704 рр. Україна в Північній війні. Похід Карла XII на Україну. Українсько-шведський союз. Воєнно-політичні акції російського царя проти українців. Полтавська битва. Зруйнування Чортомлицької Січі. Місце гетьмана І.Мазепа в українському національно-визвольному русі. Гетьман П.Орлик та його Конституція. Україна після Полтавської битви. Посилення колоніальної політики Російської імперії. Гетьман І.Скоропадський. Решетилівські статті. Діяльність Малоросійської колегії. П.Полуботок - спроба відновлення державних прав України. „Рішительні пункти". Гетьман Д.Апостол і його реформи. Діяльність „Правління гетьманського уряду" - 1734-1750 рр. Гетьман К.Розумовський. Заснування Нової Січі.

Правобережжя та західноукраїнські землі. Національно-визвольна боротьба. Розгортання гайдамацького руху. Коліївщина 1768 р. М.Залізняк. Опришківський рух. Поділи Речі Посполитої та українські землі. Лівобережжя та Слобідська Україна. Ліквідація Гетьманства -1764 р. Скасування козацького устрою на Слобожанщині. Остаточна ліквідація автономного устрою Гетьманщини. Південна Україна. Адміністративно-територіальний поділ. Ліквідація Запорізької Січі.

Соціокультурний світ Західної Європи другої половини ХVІІ – ХVІІІ ст.: зміна світоглядних парадигм. Формування моделі культури Нового часу. Загальна характеристика епохи бароко. Суспільно-політичні передумови формування козацького типу української культури.

Процес формування української нації. Козацтво як головний чинник українського суспільно-політичного та культурного життя. Іван Мазепа та розквіт української барокової культури.

Світоглядно-естетичні засади українського бароко: антиномічність, динамізм, нагромадження прикрас, алегорій та емблем, парадокс та надмірна театральність. Формування нового ідеалу людини – «людина національна». Піднесення суспільного престижу освіти. Києво-Могилянська академія: історія виникнення та розвитку. Розвиток української барокової скульптури. Головні напрямки розвитку живопису: іконопис, батальний та портретний жанри. Жовківський художній осередок. Народна творчість в живописі XVII – XVIII століть. Напрямки розвитку письменства: 1) світський розповідно-публіцистичний, 2) світський панегіричний та емблематичний, 3) духовний. Розвиток драми: релігійна, шкільна, історична драма. Інтермедії. Вертеп. Думи як пам'ятка козацької культури. Літописи як історико-літературний жанр. Виникнення ліричного жанру. Нові здобутки українського барокового музичного мистецтва. Формування національної української культури бароко як стильова домінанта епохи.

Модуль 2

Нова та новітня історія та культура України

ТЕМА 7. Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій наприкінці XVIII - у першій половині XIX ст.

Адміністративно-територіальний устрій та регіональний поділ. Чисельність та етнічний склад населення. Національне та соціальне становище українського народу. Наддніпрянська Україна в системі міжнародних відносин. Україна в російсько-турецьких війнах 1806-1812 рр. та 1828-1829 рр. Азовське козацьке військо. Російсько-французька війна 1812 р. і Україна. Економічне становище - стан сільського господарства й розвиток аграрних відносин. Промисловість. Початки промислової революції. Міста. Розвиток внутрішньої торгівлі. Місце України в зовнішній торгівлі. Початок національного відродження. Національна ідея в суспільно-політичному русі. Діяльність українського дворянства в питанні відновлення автономії України. В.Капніст. Новгород-Сіверський гурток. Російський визвольний та польський національно-визвольний рухи на українських землях в 20-30-х рр. Декабристи і Україна. Кирило-Мефодіївське товариство. Місце Шевченка в українському національно-визвольному русі. Соціальна боротьба. Посилення національного та соціального гніту. Форми і характер протесту українського народу. Повстання селян під проводом У.Кармелюка. „Київська Козаччина" - 1855 р. Проблема трансформації структури українського культурного життя. Просвітительські ідеї в культурі України. Розвиток історичної науки та фольклорні дослідження. «Історія русів». Поширення освіти, відкриття шкіл, народних училищ.

Розвиток науки та філософської думки. Харківський, Київський, Новоросійський університети як наукові центри. Зв'язок народного та професійного мистецтва. Формування української класичної літератури. Творчість І. Котляревського, Т.Шевченка. Роль Харківського та Київського університетів. Діяльність М. Костомарова та П. Куліша. Внесок М. Лисенка в розвиток української музики. Декоративно-прикладне та ужиткове мистецтво. Три центри українського образотворчого мистецтва: Київ, Харків, Одеса. Розвиток мистецьких шкіл.

ТЕМА 8. Українські землі в умовах національного відродження.

Економічний розвиток. Формування ринкових відносин. Особливості соціально-економічного розвитку українських земель. Кримська війна. Загострення соціально-економічного становища і політичної ситуації. Виникнення революційної кризи. Селянська реформа на Україні і її особливості. Економічна політика російського уряду. Особливості індустріалізації. Міста. Внутрішня торгівля. Українські підприємці. Суспільно-політичний рух. Початок громадського руху. Громада в Петербурзі. „Основа". Діяльність громад на Україні. В.Антонович. Польське повстання 1863-1864 рр. Національна політика російського уряду. Валуєвський циркуляр і Ємський указ. Діяльність громад в 70-80-х рр. М.Драгоманов. Братство Тарасівців. „Молода

Україна". Народники. Західноукраїнські землі у другій половині XIX ст. Соціально-економічний стан. Зміни в сільському господарстві після аграрної реформи 1848 р. Формування фабрично-заводської промисловості. Нафтова промисловість. Торгівля. Міста. Суспільно-політичний рух. Москвофіли і народовці. Заснування і діяльність культурно-освітнього товариства „Просвіта", літературного товариства ім. Т.Шевченка. Піднесення національно-визвольного руху у 70-90-х рр. Радикальний рух у Галичині. „Нова ера". Перші політичні партії. Ю.Бачинський, І.Франко. Розгортання руху на Буковині і Закарпатті. Вплив складних політичних умов у другій половині XIX ст. на розвиток української культури: заборона українського книгодрукування, переслідування української інтелігенції тощо. Особливості розвитку української культури в Галичині і Закарпатті.

Наддніпрянська Україна на початку XX ст. Економічний розвиток. Утворення монополістичних об'єднань. Економічна криза 1900-1903 рр. Сільське господарство. Посилення міграції українських селян. Піднесення національно-визвольного руху. Створення політичних партій. Самостійницькі та автономістські тенденції. „Самостійна Україна" М.Міхновського. Україна і російська революція 1905-1907 рр. Виникнення і діяльність „Просвіти". Поява масових українських періодичних видань. Початок процесу українізації української освіти. Діяльність українських парламентських громад в I та II Державних Думах. Наддніпрянська Україна в 1907-1914 рр. Столипінська аграрна реформа. Посилення національного гніту. Закриття „Просвіт". Створення ТУП. Незалежницька течія в національно-визвольному русі. Д.Донцов.

Західноукраїнські землі на початку XX ст. Соціально-економічний розвиток та політичне становище. Економічне та політичне становище українського населення. Розвиток кооперативного руху. Наростання українського політичного руху. Цілі боротьби українців Галичини і посилення руху за їх досягнення. Діяльність політичних партій. Національні і спортивно-фізкультурні організації „Сокіл" і „Січ". Митрополит А.Шептицький та його роль у піднесенні національного життя в західноукраїнських землях. Культура України на початку XX ст. Особливості розвитку культури. Освіта. Література. Наука. М.Грушевський, Д.Багалій, Б.Грінченко, А.Кримський, Ф.Вовк. Видатні вчені природознавці. Українська преса та видавництва. Музеї. Театр. Архітектура. Музика. Живопис. Побут і звичаї українців. Церковне життя.

Початок Першої світової війни. Українські землі напередодні війни. Плани Антанти і Троїстого союзу щодо України. Заснування Головної української ради у Львові. Створення Союзу визволення України. Формування легіону Січових стрільців. Ставлення до війни на Наддніпрянщині. Військові дії на Україні в 1914 р. Захоплення російськими військами Галичини та Північної Буковини. Воєнні дії в 1915-1917 рр. Бойовий шлях легіону УСС. Національний рух на українських землях. Назрівання глибокої економічної та політичної кризи в ряді країн, зокрема, в Російській і Австро-Угорській імперіях.

ТЕМА 9. У вогні війни та революції: українські національно-визвольні змагання.

Україна на початку 1917 р. Лютнева буржуазно-демократична революція в Росії. Початок революції на Україні. Дві тенденції в політичних програмах українських партій - автономіська і самостійницька. Утворення Центральної Ради, її склад, політична програма. М.Грушевський. Початок українізації армії. Виникнення вільного козацтва. Проголошення автономії України. Наростання політичної боротьби в Україні у липні-жовтня 1917 р. Українські політичні партії, загальноросійські партії: їх програми, боротьба за вплив на маси. Український Національний Конгрес. I і II Всеукраїнські військові з'їзди. I Універсал. Проголошення автономії. Утворення Генерального Секретаріату. В.Винниченко. II Універсал Центральної Ради. Виступ самостійників, „Тимчасова інструкція Генеральному Секретаріату тимчасового уряду України". Здобутки і прорахунки Центральної влади. Послаблення її позицій. Жовтнева революція і її вплив на розвиток подій на Україні. III Універсал. Проголошення Української Народної Республіки. Війна Радянської Росії з УНР. Проголошення незалежності УНР. Загострення відносин ЦР з Раднаркомом Росії. Ультиматум радянського уряду. I Всеукраїнський з'їзд Рад. Проголошення радянської влади у Харкові. Вступ Червоної армії на Україну. Початок бойових дій. Похід більшовицьких військ на

Київ. Бій під Крутами. ІУ Універсал - проголошення незалежності УНР. Перша спроба радянзації України.

Українська держава. Мирні переговори у Брест-Литовську. Мирний договір Вступ німецько-австрійської армії в Україну. Конфлікт Центральної Ради з військовою адміністрацією. Гетьманський переворот. П.Скоропадський. Зовнішня і внутрішня політика Української Держави. Гетьманський режим і українські політичні партії. Селянське повстання 1918 р. проти режиму гетьманського уряду і окупаційної німецько-австрійської армії. Анулювання РСФРР Брестського договору та наслідки цього акту для України. Директорія УНР. Утворення Директорії та її політичний курс. В.Винниченко. С.Петлюра. Активізація військових дій більшовицької Росії проти УНР. Поразка Директорії. Західноукраїнська Народна Республіка. Проголошення ЗУНР. Формування законодавчої і виконавчої влади. Злука УНР і ЗУНР. Створення УГА. Військові дії проти Польщі. Відхід військ УГА за Збруч. Поглинення Північної Буковини, Бессарабії та Закарпаття іноземними державами.

Формування та політика радянського уряду в 1919 р. Х.Раковський. Політичний курс більшовиків. Політика „воєнного комунізму". Селянські виступи. Політичні партії. Наступ на Україну білогвардійських військ генерала Денікіна. Поразка військ УНР і УГА. Денікінський режим. Партизанський рух на Україні. Боротьба радянських військ проти Денікіна і його поразка.

Відновлення влади більшовиків на Україні на початку 1920 р. Всеукраїнське. Вибори до Рад. Відносини з Радянською Росією. Продовження політики „воєнного комунізму" в економіці і суспільному житті. Діяльність КП(б)У, УКП(б), УКП. Війна Радянської Росії з Польщею та Україна. Варшавська угода між УНР та Польщею. Наступ польських військ. Польський режим. Контрнаступ радянських військ. Ризький мирний договір. Припинення боротьби регулярних військ УНР. Розгром військ Врангеля і махновців. Терор в Криму.

Чинники розвитку культури в 1917-1920 рр. Культурно-освітня діяльність громадських організацій. Загальноосвітня школа за Центральної Ради, Української Держави П.Скоропадського. Стан науки. Відкриття Української Академії Наук (УАН) і Національних університетів. Освітня політика більшовиків. Визначні українські письменники. Театральне, музичне, хорове мистецтво. Ставлення більшовиків до старовини.

ТЕМА 10. Міжвоєнна доба. Українські землі в 20-30-ті рр. ХХ століття.

Економічне і соціальне життя в роки НЕПу. Внутрішнє і міжнародне становище. Політична криза на початку 1921 р. Державний статус України в 1921-1922 рр. Юридичне оформлення Союзу РСР. Статус України в СРСР. Голод 1921-1922 рр. Причини, масштаби. Діяльність радянських і зарубіжних організацій допомоги голодуючим. Наслідки нової економічної політики. Культура і духовне життя в роки НЕПу. Політика більшовиків у царині культури. Українізація (коренізація). П.Гринько, О.Шумський, М.Скрипник. Опір „українізації". Ліквідація неписьменності. Література і мистецтво. Українське національне відродження в літературі та його провідники. Літературно-художні об'єднання. Літературна дискусія 1925-1928 рр. М.Хвильовий. Образотворче мистецтво. Кінематограф. О.Довженко. Релігійне життя в Україні. Виникнення Української автокефальної православної церкви.

Політичний переворот. Перемога Й.Сталіна у затятій боротьбі партійних вождів за владу - 1927 р. Демонтаж НЕПу. Повернення до деяких традиційних аспектів політики - суворого централізму й одноосібної влади. Перші п'ятирічки. Перехід до форсованої індустріалізації. Підсумки довоєнних п'ятирічок. Промисловість України напередодні Другої світової війни. Суцільна колективізація - одна з найжахливіших подій в українській історії. Перехід до прискореної колективізації. „Ліквідація куркульства як класу". Голодомор 1932-1933 рр. Причини і передумови. „Закон про п'ять колосків". Посилення „хлібозаготівель" та їх суть. Масштаби та наслідки голодомору. Громадсько-політичне життя. Зміни в соціальному складі населення. Соціальні деформації.

Українське культурне відродження в умовах радянської системи. «Коренізація» та «українізація». Боротьба з неписьменністю як важливе досягнення соціалістичного устрою. Новий етап розвитку української літератури: «Пролеткульт», «Плуг», «Гарт», неокласицизм, неосимволізм,

панфутуризм. Український театр: проблема трансформацій і напрямків. Початки українського кіномистецтва: Київська та Одеська кіностудії. Розвиток українського художнього кіно і творчість О. Довженка.

Остаточне формування «соціалістичного» устрою та трансформація української культури. Індустріалізація, колективізація, ідеологічний монополізм та культ особи як соціокультурний контекст. Метод соцреалізму. «Розстріляне відродження». Становище у галузі освіти. Наука. Діяльність Академії Наук. Видатні досягнення українських учених. Труднощі в розвитку науки. Художня література і мистецтво. Театральне мистецтво. Доля кобзарства і лірництва. Церковна політика. Ліквідація УАПЦ. Закриття і знищення храмів, культового майна і споруд.

Західна Україна під владою Польщі. Остаточна анексія Східної Галичини та її правовий статус. Польська політика щодо Західної України (Волинь, Полісся, Підляшшя). Економічне становище населення. Характер промисловості. Українська кооперація. Аграрні відносини. Національно-визвольна боротьба. Створення УВО та її діяльність. Організація українських націоналістів. Методи діяльності ОУН. С.Бандера. А.Мельник. Інтегральний націоналізм. Д.Донцов. „Пацифікація". Політичні партії у Східній Галичині. УНДО. Компартія Західної України.

Українські землі у складі Румунії та Чехословаччини. Буковина та українська Бессарабія під окупацією Румунії. Політика „денаціоналізації". Політика дискримінації та асиміляції. Татарбунарське повстання. Політичні партії на українських землях. Вхідження Закарпаття до складу Чехословаччини. Особливості політичної боротьби в Закарпатті: русофільство, русинство, українофільська течія. Надання автономії Карпатській Україні. Карпатська Україна. А.Волошин.

ТЕМА 11. Між двома тоталітаризмами. Україна напередодні та в роки Другої світової війни.

Українська карта в політиці великих держав напередодні Другої світової війни. Пакт Ріббентропа-Молотова. Таємний протокол. Початок Другої світової війни. Вступ Червоної Армії в Західну Україну. Включення західноукраїнських земель, Північної Буковини, Південної Бессарабії до складу УРСР. Радянська західноукраїнських територій. Репресії тоталітарного режиму та опір йому. Радянсько-німецька війна. Початок війни. Причини катастрофи. Оборонні бої влітку-восени 1941 р. Відновлення української держави. Поразка радянських військ. Окупаційний режим. План „Ост". Геноцид. Розгортання руху опору в Україні та його течії: радянське підпілля і партизанський рух; оунівське підпілля. Створення Української повстанської армії. Україна в 1943 р.

Перемога Червоної Армії під Сталінградом і початок вигнання окупантів з України. Курська битва. Падіння „Східного Валу". Діяльність радянського підпілля і партизанських загонів. УПА, її політична еволюція. Стосунки між польськими і радянськими партизанами, УПА і Армією Людовою. Героїчна праця українців в тилу.

Україна на завершальному етапі війни - 1944-1945 рр. Січнево-лютевий наступ 1944 р. Корсунь-Шевченківська битва. Весняний наступ українських фронтів. Завершення вигнання окупантів з України. ОУН, УПА на завершальному етапі війни. Проблема кордонів. Завершення Другої світової війни. Відновлення Радянської влади на Україні. Розширення прав Радянської України. День Перемоги. Становище в західних областях. Українці у війні. Втрати України у війні. Культурне життя в роки війни.

ТЕМА 12. Від Хрущова до Черненко: суперечливе життя в радянській Україні (1945-1985 рр.).

Післявоєнна відбудова і розвиток України в 1945 - на початку 50-х років. УРСР у перші повоєнні роки. Народне господарство. Особливості відбудови промисловості. Післявоєнне село. Політичне життя - „Жданівщина". Голод 1946-1947 рр. Його причини, масштаби і наслідки. Індустріалізація та колективізація в західних областях. Доля української греко-католицької церкви. Депортація українців. Операція „Вісла". Репресії. Боротьба ОУН та УПА. Україна на початку 50-х рр.. Внутрішньополітичне становище України після смерті Й.Сталіна. Десталінізація. Вхідження Криму до складу УРСР. Суспільно-політичне життя й політична боротьба. XX з'їзд

КПРС і Україна початок політичних реабілітацій. Масштаби демократизації державного життя. Розширення повноважень України у складі СРСР. М.Хрущов. Ставлення в суспільстві до діяльності М.Хрущова. Л.Брежнєв. Стан економіки в Україні. Економічне реформування. Раднаргоспи і їх вплив на економічний розвиток України. Аграрна політика. Рівень життя населення. Стан продовольчого і товарного забезпечення. Культура і духовне життя. Ідеологізація культурного життя. Посилення русифікації. Лібералізація культурного життя. „Відлига” в українській літературі. Шістдесятники. В.Симоненко, Л.Костенко, З.Сверстюк, І.Світличний, І.Драч та ін. Національно-визвольний рух в Україні. Українська робітничо-селянська спілка. Л.Лук'яненко, І.Кандиба. Праця І.Дзюби „Інтернаціоналізм чи русифікація”. Політична опозиція. Програмні та організаційні засади руху опору, його течії і концептуальні погляди. Державницькі ідеали. Система репресій.

Політико-ідеологічна криза радянського ладу в Україні. Ідеологічні орієнтири партійно-державного керівництва та їх ілюзорність. Криза партійно-державного керівництва. Зростання всевладдя Комуністичної партії. Дві лінії в українському партійно-державному керівництві: націонал-комуністична і проімперська. П.Шелест. В.Щербицький. Політико-правовий статус України у складі СРСР. Конституція 1978 р. Стан економіки України та визрівання економічної кризи. Особливості індустріального розвитку УРСР. Визрівання економічної кризи. Деструктивні процеси на селі. Етносоціальні процеси. Здобутки і проблеми розвитку соціальної сфери. Опозиційний рух. Причини його активізації. В.Стус, М.Руденко, О.Тихий, М.Литвин, В.Марченко. Погром 1972-1973 рр. Позасудові переслідування. Утворення УГС та її діяльність. Розгром УГГ. Культура і духовне життя. Часткова лібералізація комуністичного режиму 60-х рр. XX ст. Реформування освіти. Творчість шістдесятників. Епоха «застою» в українській культурі. Ідеологічна концепція «радянського народу» і заходи щодо її реалізації. Примусова русифікація і переслідування дисидентів. Друга еміграційна хвиля і розвиток української діаспорної культури в США.

Суспільно-історичні умови розвитку західноукраїнської культури. Українські землі в складі Румунії, Чехо-Словаччини та Польщі. Формування політичних партій, українські економічні організації, діяльність культурних установ (Наукове товариство ім. Т. Шевченка, «Пласт», «Сокіл», «Просвіта», «Общество ім.А.Духновича»).

Перебудова в СРСР і Україна. М.Горбачов. Початок перебудови. Поглиблення перебудовчих процесів та падіння авторитету компартії України. Руйнування ідеологічних догм. Вибірчі компанії 1989-1990 рр. Боротьба в парламенті. Чорнобильська трагедія. Погіршення економічної ситуації. Наростання економічної кризи. Провал політики прискорення. Причини невдач реформування економіки. Фінансове становище. Рівень життя народу. Криза соціальної сфери та екології. Провал радикальної „економічної реформи”. Розгортання національно-визвольного руху в Україні. Загострення національного питання в СРСР. Активізація національного руху. Формування національних громадських організацій і об'єднань. Розгортання робітничого руху. Шахтарський страйк 1989 р. Виникнення нових політичних партій. Формування Народного Руху України. Спроби політичних реформ і зростання активності українського суспільства. Реформи політичної системи СРСР. Гласність та лібералізація. Політичні зміни в Україні. Зростання народної ініціативи. Мітинги та демонстрації. Формування багатопартійної системи. Розклад Компартії України. Загострення політичної боротьби. Друга сесія Верховної Ради. Опір демократичним перетворенням. Демплатформа. Декларація про державний суверенітет - 16 липня 1990 р. Провал спроб збереження федерації радянських республік. Суспільно-політичні процеси в першій половині 1991 р. Спроби державного перевороту в СРСР 19 серпня 1991 р. ДКН і Україна. Проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. Референдум 1 грудня 1991 р. Вибори Президента України. Розпад СРСР.

ТЕМА 13. Україна в добу незалежності

Початок державотворчих процесів. Об'єктивна необхідність державотворення. Особливості розбудови законодавчої, виконавчої та судової влади в Україні. Л.Кравчук - Президент України. Запровадження атрибутів державності. Формування місцевих органів влади і самоврядування.

Проблеми розбудови української державності. Дострокові вибори в 1994 р. Президента та Верховної Ради України. Державотворчі процеси в Україні - 1994-2005 рр. Вибори 1994 р. - Л.Кучма - Президент України. Діяльність нового складу Верховної Ради. Вибори до Верховної Ради 1998 р. Президентські вибори 1999 р. Л.Кучма - Президент. Формування більшості у Верховній Раді - 2000 р. Вибори до Верховної Ради 2002 р. Вибори Президента України 2004 р. Помаранчева революція. Політичні сили напередодні виборів до Верховної Ради 2006 р. Конституційний процес в Україні. Зміни і доповнення до Конституції прийняті Верховною Радою 2004 р. Економічне життя України. Спроби реформування економіки та причини їх невдач. Гальмування ринкових реформ. Економічна катастрофа. Страйкова боротьба. Роздержавлення, приватизація та фінансова система. Сучасний стан, проблеми економіки та пошук шляхів їх розв'язання. Фінансова та мікроекономічна стабілізація. Суперечності здійснення аграрної реформи. Проблеми, прорахунки у реформуванні економіки. Пошуки шляхів, їх розв'язання. Етносоціальні процеси та рівень життя населення. Демографічні зміни. Падіння рівня життя населення. Соціальна диференціація суспільства. Міжнаціональні відносини. Етнічні меншини. Духовне розкріпачення і початок національного відродження. Релігійне життя. Культура та духовність. Специфіка соціокультурної ситуації в незалежній Україні: зміна соціальних орієнтацій та ідеалів, переоцінка цінностей та формування нової ціннісної ієрархії, зростання строкатості напрямів духовного життя, формування нової інфраструктури культури і нових принципів управління нею, складання нових відносин між учасниками культурного життя, зміна статусу, ролі і функцій національної культури. Мовна проблема та її соціокультурний контекст. Національна ідея та спроби її дефініції. Спроби декомунізації та дерадянзації.

Наука і освіта в сучасній Україні. Академія Наук та виникнення нових закладів. Реформи в системі освіти. Болонська система і Українська вища школа. Український андеграунд як ідейний фундамент сучасного українського мистецтва. Постмодернізм в сучасному українському мистецтві. Нові тенденції в українській літературі: повернення забутих імен. Постмодернізм в українській літературі. «Бу-Ба-Бу», «Пропала грамота», «Нова дегенерація».

Проблеми і досягнення українського кіно. О.Янчук, О. Бійма. Ю. Ілленко. Спроби створення масової кінопродукції («Штольня», «Інді», «Помаранчеве небо»). Історична тематика в українському кіно («Вогнем і мечем», «Молитва за гетьмана Мазепу»). Фестивалі українського кіно: «Молодість», «Відкрита ніч», Одеський міжнародний кінофестиваль.

Сучасний український театр. Р. Віктюк, А. Жолдак. Проблема зв'язку театру і суспільно-політичної ситуації. Театральні фестивалі як фактор розвитку українського театального мистецтва: «Золотий лев», «Вересневі самоцвіти», «Драбина». Розвиток української музики. Естрада в Україні: успіхи і проблеми. Фестивалі і конкурси.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин - 90 Форма навчання: очна (заочна)
----------------------------------	---

	Усього	у тому числі				
		лекції	семінарські заняття	Заочна форма	індивідуальна робота	самостійна робота
перший семестр						
Модуль 1						
Тема 1. Найдавніші цивілізації на території України.	5	2				3
Тема 2. Виникнення та розквіт Київської Русі. Галицько-Волинське князівство.	7	2	2			3
Тема 3. Українські землі в умовах іноземної колонізації (друга половина XIV - XVI ст.).	7	2	2			3
Тема 4. Перші сто літ козащини	6	1	2			3
Тема 5. Козацька революція (1648-1657) під проводом Б.Хмельницького. Відродження української держави.	6	1	2			3
Тема 6. Українські землі наприкінці XVII - XVIII ст.	7	2	2			3
Модульна контрольна робота	11	2				9
Разом за модуль	49	12	10			27
Модуль 2						
Тема 7. Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій. наприкінці ХУІІІ - у першій половині ХІХ ст.	4	1				3
Тема 8. Українські землі в умовах національного відродження.	6	1	2			3
Тема 9. У вогні війни та революції: українські національно-визвольні змагання.	7	2	2			3
Тема 10. Міжвоєнна доба. Українські землі в 20-30-ті рр. ХХ ст.	6	1	2			3
Тема 11. Між двома тоталітаризмами. Україна	5	2	1			2

напередодні та в роки Другої світової війни.						
Тема 12. Від Хрущова до Черненка: суперечливе життя в радянській Україні (1945-1985 рр.).	4	2	1			1
Тема 13. Україна в добу незалежності	6	2	2			2
Модульна контрольна робота	3	1				2
Разом за модуль	41	12	10			19
Разом за семестр	90	24	20			46

8. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Культура Київської Русі та Галицько-Волинського князівства.	4
2.	Тема 2. Особливості розвитку української культури в литовсько-руську добу (XIV-XVII ст.)	4
3.	Тема 3. Українська культура в козацько-гетьманську добу	2
4.	Тема 4. Українське національно-культурне відродження XIX століття.	4
6.	Тема 5. Культура України XX століття.	4
7.	Тема 6. Національно-державне відродження та культура України на сучасному етапі .	2
	Всього:	20

9. Самостійна робота

N з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Найдавніші цивілізації на території України.	2
2.	Київська Русь за часів роздробленості. Галицько-Волинське князівство.	2
3.	Українські землі в умовах іноземної колонізації (друга половина ХІУ - перша половина ХУІ ст.).	4
4.	Перші сто літ козащини	2
5.	Козацька революція під проводом Б.Хмельницького. Відродження української держави.	2
6.	Українські землі наприкінці ХУІІ - першій половині ХУІІІ ст.	4
7.	Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій наприкінці ХУІІІ - у першій половині ХІХ ст.	4
8.	Українські землі в умовах національного відродження.	2
9.	Українські національно-визвольні змагання.	2
10.	Розвиток України в 20-30-ті рр. ХХ ст.	4
11.	Україна напередодні та в роки Другої світової війни.	2
12.	УРСР у 1945-1985 рр.	4
13.	Утвердження та розбудова сучасної України	2
	Разом	46

10. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання виконуються на основі опрацювання рекомендованих статей і монографій оформлення рефератів, презентацій. Форма контролю – індивідуальна, усний захист виконаних рефератів, чи інших робіт, текстуальний аналіз прочитаної літератури.

1. Процес християнізації Русі. Володимир Великий.
2. «Руська Правда» - перший юридично-правовий кодекс.
3. Дипломатична політика Ярослава Мудрого.
4. Данило Галицький – політик і державний діяч.
5. Люблінська унія та її наслідки для України.
6. Брестська церковна унія.
7. Полемічна література. Іван Вишенський.
8. Києво-Могилянська академія.
9. Ужгородська церковна унія.
10. Запорізька козацька республіка.
11. Д.Вишневецький (Байда) – засновник Запорізької Січі.
12. Богдан Хмельницький – вождь козацької революції.

13. Дипломатія Богдана Хмельницького.
14. Переяславська угода 1654 р. її наслідки та інтерпретації.
15. Іван Виговський і Гадяцька угода.
16. Внутрішня і зовнішня політика Петра Дорошенка.
17. Три гетьманування Юрія Хмельницького.
18. Соціальні заворушення у другій половині XVII ст. на українських землях.
19. Іван Мазепа і цар Петро I.
20. Пилип Орлик і його Конституція.
21. Гайдамацький рух.
22. Опришківський рух.
23. Олекса Довбуш – народний месник чи розбійник?
24. Кирило Розумовський – останній гетьман України.
25. Реформи Марії Терезії та Йосифа II.
26. Коліївщина.
27. Історико-філософський портрет Г.Сковороди.
28. «Історія Русів» – видатна пам'ятка політичної думки України.
29. В. Капніст: світогляд і політична діяльність.
30. Кирило-Мефодіївське товариство.
31. «Руська трійця» на культурне відродження на західній Україні.
32. Історичний портрет Тараса Шевченка.
33. «Весна народів» на західноукраїнських землях.
34. Михайло Драгоманов як суспільно-політичний діяч.
35. Іван Франко як суспільно-політичний діяч.
36. Історико-політичний портрет Михайла Грушевського.
37. Українські січові стрільці.
38. Історико-політичний портрет Володимира Винниченка.
39. Історико-політичний портрет Симона Петлюри.
40. Універсали Центральної Ради.
41. Павло Скоропадський – як державний діяч.
42. Директорія і відновлення УНР.
43. Встановлення Радянської влади на Україні.
44. Політика «українізації» та культурний розвиток України в 20-ті роки XX ст..
45. «Розстріляне відродження» та соціалістичний образ української культури.
46. Нестор Махно.
47. Колективізація сільського господарства та її наслідки.
48. Голодомор на Україні у 1932-1933 рр.
49. Форсована індустріалізація України.
50. Міжнародне становище України напередодні Другої світової війни.
51. Німецька окупація України.
52. Українська повстанська армія.
53. Степан Бандера: національний герой чи зрадник?
54. Військові операції Радянської армії у 1943-1944 рр.
55. Микита Хрущов і Україна.
56. Історико-політичний портрет Володимира Щербицького.
57. Повсякденне життя в Радянській Україні.
58. Перебудовчі процеси на Україні.
59. Аварія на ЧАЕС та її наслідки.
60. Конституція України.
61. Політичний портрет Леоніда Кучми.
62. Помаранчева революція.
63. Політичний портрет Віктора Ющенка.
64. Євроінтеграційні процеси в Україні.

65. Віктор Янукович і корупційні схеми в Україні.
66. Революція гідності і «Небесна сотня».
67. Російсько-українська гібридна війна на Сході України.
68. Міжнародне співробітництво України в ХХІ столітті.
69. Культура України на сучасному етапі та світові глобальні виклики.
70. Український спорт.

План індивідуальної роботи включає : вступ, 2-3 питання основної частини, висновки, список використаної літератури. В основній частині формулюються 2-3 питання плану, які повинні розкрити зміст проблеми, історію становлення і сучасний стандартний стан проблеми. Кожне питання повинно закінчуватися чітко сформульованими висновками. Список літератури повинен включати не тільки підручники і посібники, але і монографії та джерела (не менше 3 п.). Обсяг роботи 10 сторінок друкованого тексту А-4. шрифт – 14 Times New Roman, інтервал полуторний. Поля 20-20-20-10.

11.Методи навчання:

Реалізація навчально-виховних завдань потребує комплексного використання різноманітних методів навчання, які мають забезпечити взаємопов'язану та цілеспрямовану діяльність педагога й студентів. Методи навчання реалізуються через систему прийомів та засобів навчальної діяльності. Вони мають забезпечити взаємозв'язок трьох компонентів: мотиваційного, організаційно-ділового і контрольо-оцінного. У першому випадку треба використовувати методи, спрямовані на формування у студентів інтересу до пізнавальної діяльності. Метод навчання являє собою спосіб подання (представлення) інформації студентові в ході його пізнавальної діяльності.

В процесі навчання використовуються наступні методи:

1. ***Пояснювально-ілюстративний метод або інформаційно-рецептивний.***
 - Студенти одержують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури,
 - Студенти сприймають і осмислюють факти, оцінки, висновки й залишаються в рамках репродуктивного (відтворюючого) мислення.
 - Даний метод знаходить широке застосування у вузі для передачі великого масиву інформації.
 - Інформаційно-рецептивний метод сам по собі не формує в студента умінь і навичок використання отриманих знань і не гарантує їх свідомого й міцного запам'ятовування.
2. ***Репродуктивний метод***
 - Застосування вивченого на основі зразка або правила.
 - Діяльність студентів носить алгоритмічний характер, тобто виконується за інструкціями, приписами, правилами в аналогічних, подібних з показаним зразком ситуаціях.
 - Організовується діяльність студентів за кількарізним відтворенням засвоєваних знань. Для цього використовуються різноманітні вправи, семінарські заняття. практичні роботи, програмований контроль, різні форми самоконтролю.
 - Застосовується у взаємозв'язку з інформаційно-рецептивним методом (який передуює репродуктивному). Разом вони сприяють формуванню знань, навичок і вмінь студентів, формують основні розумові операції (аналіз, синтез, узагальнення та ін.).
 - Не гарантує розвитку творчих здатностей студентів.
3. ***Метод проблемного викладу.***

- До викладу матеріалу ставиться проблема, формулюється пізнавальне завдання на основі різних джерел і засобів.
- Демонструється спосіб вирішення поставленого завдання.
- Спосіб досягнення мети - розкриття системи доказів, порівняння точок зору, різних підходів.
- Студенти стають свідками й співучасниками наукового пошуку.
- Студенти не тільки сприймають, усвідомлюють і запам'ятовують готову інформацію, але й стежать за логікою доказів, за напрямом думки педагога.

4. Частково-пошуковий, або евристичний, метод.

- Полягає в організації активного пошуку вирішення, сформульованих в процесі навчання (або сформульованих самостійно), пізнавальних завдань.
- Пошук рішення відбувається під керівництвом викладача, або на основі евристичних програм і вказівок.
- Процес мислення набуває продуктивного характеру.
- Процес мислення поетапно направляється й контролюється викладачем або самими студентами на основі роботи над програмами (у тому числі й комп'ютерними) і навчальними посібниками.
- Метод дозволяє активізувати мислення, викликати зацікавленість до пізнання на семінарах і колоквіумах.

5. Дослідницький метод.

- Проводиться аналіз матеріалу, постановки проблем і завдань та короткого усного або письмового інструктажу студентів.
- Студенти самостійно вивчають літературу, джерела й виконують інші дії пошукового характеру.
- Завдання, які виконуються з використанням дослідницького методу, містять в собі всі елементи самостійного дослідницького процесу (постановку завдання, обґрунтування, припущення, пошук відповідних джерел необхідної інформації, процес вирішення завдання).
- У даному методі найбільш повно проявляються ініціатива, самостійність, творчий пошук у дослідницькій діяльності.
- Навчальна робота безпосередньо переростає в наукове дослідження.

Застосовуються також методи, що ґрунтуються на основі виділення джерел передачі змісту:

- *Словесні:* джерелом знання є усне або друковане слово (розповідь, бесіда, інструктаж і ін.)
- *Практичні методи:* Студенти одержують знання й уміння, виконуючи практичні дії.
- *Наочні методи:* джерелом знань є спостережувані предмети, явища, наочні приклади (ілюстрування, показ).

Дискусійні методи використовуються на семінарських заняттях. Елементи дискусії (суперечки, зіткнення позицій, навмисного загострення й навіть перебільшення протиріч в обговорюваному матеріалі). Дискусійні методи виступають як засіб не тільки навчання, але й виховання.

У групі організаційно-ділового компоненту виділяють методи організації і забезпечення мисленнєвої діяльності (індуктивний, дедуктивний, репродуктивного та пошукового характеру). Такі методи називають словесними, наочними і практичними. У групі контрольно-оцінного компонента визначають методи пов'язані з контролем за навчальною діяльністю студентів. До словесних методів навчання належать: розповідь, пояснення, бесіда, лекція. Ці методи використовуються під час лекційних та семінарських занять з дисципліни «Історія та культура України».

12. Рекомендовані джерела інформації

Базова література:

1. Архів Коша Нової Запорізької Січі. Опис справ 1713 – 1776 рр. – К., 1994. – 232 с.
2. Боплан Г. – Л. де. Опис України з картами. – К.: Наукова думка, 1990.
3. Галицько – Волинський літопис. – Львів: Червона калина, 1994. – 253 с.
4. Голод 1921 – 1923 років на Україні: Збірник документів і матеріалів. – К., 1993.
5. Голод 1932 – 1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів. – К.: Політвидав України, 1990.
6. Голод в Україні 1946 – 1947 р.: Документи і матеріали. – К., 1996. – 375 с.
7. Документи Богдана Хмельницького. – К.: Вид. – во АН УРСР, 1961.
8. Історія держави і права України. Хрестоматія. – К.: Вен турі, 1996.
9. Історія України. Документи. Матеріали. – К.: Академія, 2002.
10. Києво – Печерський Патерик. – К.: Либідь, 1991.
11. Конституція України. – К., 1996.
12. Повість врем'яних літ. – К.: Радянський письменник, 1990. – 558 с.
13. Слово о полку Ігоревім та його поетичні переклади та переспіви. – К.: Наукова думка, 1967. – 520 с.
14. Україна у Другій світовій війні у документах: Збірник архівних матеріалів (1941 – 1942). – Т.2. – Львів, 1998. – 383 с.
15. Українська Центральна Рада : Документи і матеріали: У 2 – х т. – К., 1996 – 1997.
16. Універсал Директорії Української Народної Республіки до трудового селянства (10 січня 1919р.) // Україна в ХХ столітті: Зб. документів і матеріалів.(1900 – 1939 рр.). – К, 1998.
17. Хрестоматія з історії України для студентів вузів / Упор.Б.І.Білик, Л.В.Дячук, Я.С.Калакура та ін. – К. :ІСДО, 1993.
18. Абрамович С.Д., Чікарькова М.Ю. Світова та українська культура: Навч. посібник. – Львів: Світ, 2004. – 344с.
19. Акт проголошення незалежності України. Прийнятий Верховною Радою України 24 серпня 1991 року // Голос України. – 1991. — №165.
20. Анучина Л. В., Гребенюк Н. Є., Лисенко О. А. Українська та зарубіжна культура. – Х.: Одиссей, 2006. – 375 с.
21. Білоцерківський В.Я., Шейко В.М. Історія української культури. Навч. посіб. – К.: Знання, 2009. – 413с.
22. Бойко О. Д. Історія України : навчальний посібник — [3-тє вид, вип. доп.] / О. Л. Бойко – К., 2007.
23. Бокань В., Польовий Л. Історія культури України. – Київ: МАУП, 2002. – 256 с.
24. Висоцький О. Ю. Історія української культури: Навчальний посібник. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2009. – 130 с.
25. Виткалов В.Г., Митровка М.М. Українська культура: Навчально-методичний посібник. – Рівне: Волинські обереги, 2001.– 168 с.
26. Греченко В.А., Чорний І.В., Кушнерук В.А., Рижко В.А. Історія світової та української культури: Підруч. для вищ. закл. освіти. – К.: Літера, 2000. – 464с.
27. Грицак Я. Нариси історії України. Формування модерної української нації. – К.: Генеза, 2000. – 360 с.
28. Декларація про державний суверенітет України. Прийнята Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 р. – К., 1990.
29. Задорожний В., Кундрат Ю. Курс історії української культури (ІХ- початок ХХІ ст.). – Ужгород: Гражда, 2009.
30. Заєць І.І. Витоки духовної культури українського народу. – Вінниця: Континент-Прим, 2006.
31. Історія світової та української культури: Підручник для вищ. закл. світи / В.А. Греченко та ін. – К.: Літера ЛТД, 2005. – 464с.
32. Історія України (для студентів всіх бакалаврських напрямів) : навчальний посібник / [А. І. Безуглий, Л. П. Громова, Д. О. Мельников, А. Б. Пономаренко] – Вінниця : ВНТУ, 2008.
33. Історія України / [Кер. авт. кол. Ю. Зайцев]. — [3-тє вид., вип., доп.] – Львів, 2002.

34. Історія України : навчально-методичний посібник для семінарських занять / [В. М. Литвин, А. Г. Слюсаренко, В. Ф. Колесник та ін.] ; за ред. В. М. Литвина — К. : Знання-Прес, 2006. — 460 с.
35. Історія української архітектури / Ред. В.І. Тимофієнко.— К.: Техніка, 2003.— 472 с.
36. Історія української культури / За заг. ред. І. Крип'якевича. — 4-те видання. — К.: Либідь, 2002. — 656 с.
37. Історія української культури: Зб. матеріалів і документів / Упоряд. Б.І. Білик та ін. — К.: Вища шк., 2000. — 607с.
38. Історія української культури: у 5 томах. — К.: Наукова думка, 2001–2011.
39. Історія української та зарубіжної культури: Навч. посіб. / С.М. Клапчук та ін. — 4-те вид., перероб. і доп. — К.: Знання-Прес, 2002. — 351с.
40. Комаринська З. М. Історія України : посібник для самостійного вивчення та підготовки до семінарських занять / З. М. Комаринська — Львів : ЛБІ НБУ, 2005. — 191 с.
41. Конституція України. — К., 1996.
42. Литвин В. Україна: ХХ століття. У 2 книгах / В. Литвин, В. Смолій, М. Шпакуватий — К., 2002.
43. Савченко Н. М. Історія України: модульний курс : навчальний посібник / Н. М. Савченко, М. К. Подольський — К. : Видав. «Фірма ІНКОС», «Центр навчальної літератури», 2006. — 544 с.
44. Світлична В. В. Історія України : навчальний посібник / В. В. Світлична ; за ред. Ю. М. Алексєєва — 3-тє вид. — К., 2005.
45. Субтельний О. Україна: Історія / О. Субтельний — К., 1991.
46. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. — К., Критика, 2006. — 583 с.

Допоміжна література:

1. Антонович В. Про козацькі часи на Україні. — К.: Дніпро, 1991. — 238 с.
2. Апанович О. Українсько – російський договір 1654 р. : міфи і реальність. — К.: Варта, 1993. — 135 с.
3. Балагурі Е., Пеняк С. Закарпаття - земля слов'янська. Ужгород, 1977.
4. Боплан Г. — Л. де. Опис України з картами. — К.: Наукова думка, 1990.
5. Боплан Г.Л. Опис України. Меріме П. Українські козаки. Богдан Хмельницький.- Л.:Каменяр, 1990.-301 с.
6. Борщак І., Мартель Р. Іван Мазепа. — К.,1991. — 316 с.
7. Бунятян К.П. Давнє населення України. - К.: Либідь, 1999.- 228 с.
8. Вегеш М. Карпатська Україна 1938 – 1939 років у загальноєвропейському історичному контексті. — Ужгород, 1997. — Т. 1 – 2.
9. Величко С. Літопис: У 2 т. — К., 1992.
10. Винокур І.С. Археологія України. — К.,1994.
11. Возз'єднання Закарпатської України з Радянською Україною. — Ужгород: Закарпаття, 2000. — 344 с.
12. Галицько – Волинський літопис. — Львів: Червона калина, 1994. — 253 с.
13. Геродот. Історія. — К.,1993.
14. Гетьмани України: історичні портрети. Збірник. — К., 1991. — 216 с.
15. Голобуцький В. Запорозьке козацтво. — К., 1994. — 539 с.
16. Голод 1921-1923 років в Україні: Збірник документів і матеріалів. — К.: Наукова думка, 1993. — 236 с.
17. Голод 1932-1933 років в Україні: очима істориків, мовою документів / кер.упор. Р. Пиріг, — К.: Політвидав України, 1990. — 603 с.
18. Голод в Україні 1946 – 1947 р.: Документи і матеріали. — К., 1996. — 375 с.
19. Граб'янка Г. Літопис. — К., 1993.
20. Давня історія України: У 2 кн. - К., 1994-1995.

21. Данилюк Д. Історія Закарпаття в біографіях і портретах. – Ужгород: Патент, 1997. – 289 с.
22. Ділова документації Гетьманщини ХУІІІ ст.: Збірник документів. – К.: Наукова думка, 1993. – 392 с.
23. Документи Богдана Хмельницького. – К.: Вид. – во АН УРСР, 1961.
24. Задорожний В.Є. Товарне виробництво і торгівля на західноукраїнських землях. – Львів, 1989.
25. Закарпаття у складі Чехословаччини. Проблеми відродження і національного розвитку: Доповіді наукового семінару / Відп.ред. І. Гранчак. – Ужгород, 1999. – 252 с.
26. Залізняк Л. Первісна історія України. – К.: Вища школа, 1999. – 263 с.
27. Запорожці: до історії козацької культури. – К., 1993.
28. Історія держави і права України. Хрестоматія. – К.: Вентурі, 1996. – С.35 – 76.
29. Історія України в особах ХІХ-ХХ ст. / Кер. автор .кол. І. Войцехівська. – К.: Україна, 1995. – 479 с.
30. Історія України. Документи. Матеріали. – К.: Академія, 2002.
31. Історія України в особах. ІХ-ХУІІІ ст. – К., 1993.
32. Історія України / Керівник авт.кол. Ю.Зайцев. – Львів, 1996, 1998.
33. Історія України: курс лекцій. У 2 кн. / Л.Г.Мельник та ін. – К., 1992.
34. Історія України / Під заг.ред. В.А.Смолія. – К., 1997, 2000, 2002.
35. Історія української культури./ За ред. І.Крип'якевича. – К.; Либідь, 1990. – С.126-128.
36. Кирило – Мефодіївське товариство. Документи і матеріали : У 3 т. – К., 1990.
37. Козацькі ватажки та гетьмани України. – Львів, 1991.
38. Колективізація і голод на Україні. 1929-1933: Збірник документів і матеріалів. – К.: Наукова думка, 1992. – 736 с.
39. Котляр М. Галицько-Волинська Русь. – К.: Альтернативи, 1998. – 335 с.
40. Крип'якевич І.П. Історія України. – Львів: Світ, 1990. – 519 с.
41. Крип'якевич І.П. Галицько-Волинське князівство – Львів, 1984
42. Кульчицький С. 1933: трагедія голоду. – К.: Знання, 1989. – 48 с.
43. Кульчицький С. Україна між двома війнами (1921-1939 рр.). — К.: Альтернативи, 1999 — 335 с.
44. Литвин В.М. Україна: досвід та проблеми державотворення. 90 – ті роки ХХ ст. – К.: Наукова думка, 2001. – 559 с.
45. Літопис гадяцького полковника Григорія Граб'янки. – К.: Знання, 1992.
46. Літопис Руський. – К.: Дніпро, 1989. – 591 с.
47. Маркусь В. Приєднання Закарпатської України до Радянської України. – К., 1993. – 111 с.
48. Мельник Л.Г. Герої народних повстань. – К., 1990.
49. Мишко Д.І. Северин Наливайко. – К., 1962.
50. Нариси історії Закарпаття. Т.1. – Ужгород, 1993. – 436 с.
51. Нудьга Г. Республіка козаків. – Л., 1991. – 120 с.
52. Петлюра С. Вибрані твори та документи. – К.: Довіра, 1994. – 217 с.
53. Повість врем'яних літ. – К.: Радянський письменник, 1990. – 558 с.
54. Різниченко В. Пилип Орлик – гетьман України. Борщак І. Великий мазепинець Григор Орлик. – К.: Український письменник, 1996. – 302 с.
55. Романцов В. Робітничий клас Української РСР (1946 – 1970). – К., 1972. – 220 с.
56. Рубльов О.С., Ресент О.П. Українські визвольні змагання 1917 – 1921 р. – К.: Альтернативи, 1999. – 320 с.
57. Руська правда. Статут Володимира Мономаха // Історія держави і права України. – К.: Вентурі, 1996. – С. 26 – 33.
58. Свешніков І.К. Битва під Берестечком. – Львів: Слово, 1992. – 302 с.
59. Селянський рух на Україні. Середина ХVІІІ – перша чверть ХІХ ст.: Збірник документів і матеріалів. – К.: Наукова думка, 1978.
60. Сергієнко Т.Я. Т.Г.Шевченко і Кирило – Мефодіївське товариство. – К., 1983.

61. Сергійчук В. Десять буремних літ. Західноукраїнські землі у 1944 – 1953 р.: Нові документи і матеріали. – К.: Дніпро, 1998. – 944 с.
62. Січинський В. Чужинці про Україну. – К.: Довіра, 1992. – С. 103 – 104.
63. Слово о полку Ігоревім та його поетичні переклади та переспіви. – К.: Наукова думка, 1967. – 520 с.
64. Смолій В., Степанков В. Богдан Хмельницький. – К., 1993.
65. Субтельний О. Мазепинці. – К.: Либідь, 1994. – 239 с.
66. Трубайчук А. Брудершафт двох диктаторів. – К., 1993. – 335 с.
67. Таїрова Т. Іван Мазепа і Російська імперія. Історія зради. – К., 2013. – 400 с.
68. Україна у Другій світовій війні у документах: Збірник архівних матеріалів (1941 – 1942). – Т.2. – Львів, 1998. – 383 с.
69. Україна: утвердження незалежної держави 1991 – 2001 – К.: Альтернативи, 2001. – 703 с.
70. Українська РСР на міжнародній арені : Зб. документів і матеріалів. – К.: Політвидав, 1963.
71. Українська Центральна Рада : Документи і матеріали: У 2 – х т. – К., 1996 – 1997.
72. Федака С.Д. Землі і міста княжої України – Русі. – Ужгород, 2002. – 140 с.
73. Федака С.Д. Політична історія України-Русі доби трансформації імперії Рюриковичів(ХІІ століття).- Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2000,- 340с.
74. Хрестоматія з історії України для студентів вузів / Упор.Б.І.Білик, Л.В.Дячук, Я.С.Калакура та ін. – К. :ІСДО, 1993.
75. Чмихов М.О. Давня культура. - К., 1994.- 288 с.
76. Чмихов М.О. Курганні пам'ятки як явище давньої культури. – К.,1993. – 144 с.
77. Чорновіл В. Лихо з розуму. – Л., 1991. – 342 с.
78. Шандор В. Закарпаття: Історично – правовий нарис від IX ст. до 1920 р. – Нью – Йорк, 1992. – 292 с.
79. Шевальє П. Історія війни козаків проти Польщі. – К.: Вид – во АН УРСР, 1960.
80. Шевчук В.П. Козацька держава. – К.: Абрис, 1995. – 392 с.
81. Шерер Ж.-Б. Літопис Малоросії.- К.: Український письменник, 1994.-311 с.
82. Яворницький Д. Історія запорозьких козаків. У 3 т. – К.,1990.

Інформаційні ресурси

1. Історія України IX—XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації: [сайт]. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/index.html> (дата звернення 06.09.2012). — Назва з екрана.
2. Михайло Грушевський. Історія України-Руси в 10 томах / Михайло Грушевський. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/index.html> (дата звернення 06.09.2012). — Назва з екрана.
3. Громова Л. П. Історія України : електронний навчальний посібник [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://posibnyky.vntu.edu.ua/> (дата звернення 06.09.2012). — Назва з екрана. Свідцтво про реєстрацію авторського права на твір № 35365 від 13.10.2010 року.
4. Відеоісторія України. Альбом «Історія України»: [сайт]. Режим доступу: <http://io.ua/vcc9aad0484735d65b9262342215118f7> (дата звернення 06.09.2012). — Назва з екрана.

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма перезатверджена на 20____ / 20____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р.
Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20____ / 20____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р.
Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20____ / 20____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р.
Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20____ / 20____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р.
Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20____ / 20____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р.
Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)